

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาเพื่อวางแผนฟื้นฟูพื้นที่ทำเหมือง แหล่งบ้านปู่ อำเภอสี จังหวัดลำพูน ซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน ได้กำหนดแผนดำเนินการเป็น 2 โครงการ คือ โครงการใช้ประโยชน์พื้นที่และฟื้นฟูสภาพภูมิทัศน์ และโครงการพัฒนาบ่อเหมืองเป็นอ่างเก็บน้ำและระบบชลประทาน

โครงการใช้ประโยชน์พื้นที่และฟื้นฟูสภาพภูมิทัศน์ เป็นโครงการเสริมจากการฟื้นฟูสภาพป่าไม้ที่บริษัทบ้านปู่จะต้องดำเนินการตามกฎหมายป่าไม้และแผนผังโครงการทำเหมือง โครงการนี้จะใช้เวลาดำเนินการ 2 ปี มีประมาณการค่าใช้จ่ายรวม 34.8 ล้านบาท ประกอบด้วย 4 ส่วน ส่วนแรกคือการปลูกป่าชุมชนและป่าเศรษฐกิจ 4.6 ล้านบาท ส่วนที่สองคือการพัฒนาสวนฝึกอบรมอาชีพ 2.5 ล้านบาท ส่วนที่สามเป็นการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นแหล่งพักผ่อนของชุมชน 1.1 ล้านบาท และสุดท้ายคือส่วนการปรับปรุงอาคารและสาธารณูปโภค 26.7 ล้านบาท เมื่อสรุปผลจากการศึกษาความเหมาะสม เห็นควรให้กรมฯ ดำเนินการเฉพาะส่วนที่ 1 และ 2 ได้แก่การปลูกป่าชุมชนและการพัฒนาสวนฝึกอบรมอาชีพเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนโดยรอบ ซึ่งจะใช้งบเงินรวม 7.1 ล้านบาท สำหรับกิจกรรมที่เหลือให้ชลไปก่อน เนื่องจากต้องใช้งบเงินลงทุนค่อนข้างสูง ไม่สามารถประเมินผลประโยชน์ทางตรงได้อย่างชัดเจนและมีความจำเป็นน้อยกว่า

สำหรับโครงการพัฒนาบ่อเหมืองเป็นอ่างเก็บน้ำและชลประทานนั้น สามารถพัฒนาบ่อเหมืองให้เป็นอ่างเก็บน้ำที่มีความจุใช้งานรวมประมาณ 9.9 ล้าน ลบ.เมตร โดยจะต้องสร้างฝายทดน้ำและคลองผันน้ำจากแม่น้ำลี้มาเก็บกักไว้ในช่วงฤดูฝน เมื่อถึงฤดูแล้งหรือเมื่อฝนทิ้งช่วง จะสูบน้ำจากอ่างขึ้นมาปรับปรุงคุณภาพเนื่องจากน้ำที่สัมผัสกับเศษถ่านหินจะมีพีเอชต่ำ จากนั้นส่งน้ำไปตามท่อสู่พื้นที่ชลประทานได้ประมาณ 5130 ไร่ ซึ่งมีความต้องการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรปีละ 9.0 ล้าน ลบ.เมตร เงินลงทุนของโครงการคือ 193.9 ล้านบาท มีค่าดำเนินการสูบน้ำและปรับปรุงคุณภาพน้ำสูงถึงปีละ 13.3 ล้านบาท ทำให้โครงการไม่มีความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ ต้นทุนของน้ำคือ 2.33 บาทต่อ ลบ.เมตร จึงเห็นควรให้กรมฯ ตัดสินใจไม่ดำเนินโครงการชลประทานขนาดใหญ่

สำหรับบ่อเหมืองนั้นถ้าปล่อยทิ้งร้างไว้ จะมีน้ำตามธรรมชาติไหลเข้ามากักขังทำให้มีการปนเปื้อนในระยะยาวจะมีผลกระทบต่อระบบนิเวศได้ จึงเสนอให้กรมฯ จัดทำเป็นแผนสองขั้นตอนประกอบด้วย การติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในบ่อเหมือง น้ำผิวดิน และน้ำใต้ดินเป็นเวลา 4 ปี ใช้งบประมาณ 1.26 ล้านบาท เมื่อคุณภาพน้ำมีการปนเปื้อนเกินระดับเตือนภัยให้ทำแผนขั้นที่สองคือการปรับปรุงคุณภาพน้ำด้วยระบบบึงประดิษฐ์ โดยมีงบประมาณวิจัยจำนวน 2.59 ล้านบาท ซึ่งยังไม่รวมระบบสูบน้ำด้วยกังหันลม ที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากกรมฯ เพิ่มเติม (หรืออาจจะขอความอนุเคราะห์ให้ใช้เครื่องสูบน้ำและท่อน้ำที่เหมืองใช้งานอยู่ก่อนปิดเหมือง) การวิจัยจะทำให้น้ำในบ่อเหมืองมีการระบายออก และได้ข้อสรุปสำหรับการปรับปรุงคุณภาพน้ำต่อเนื่องในระยะยาว ที่การปนเปื้อนอาจจะลดลงจนสามารถนำน้ำไปใช้ประโยชน์ได้